

OED

OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENTET

VERSJON 20.8.2019

EU/EØS-STRATEGI FOR
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENTET

Innhold

Innledning.....	2
EØS-avtalen og energi	2
Kort om utviklingen av EUs energipolitikk	3
Norge, EØS og EUs energipolitikk.....	3
Organiseringen av EU/EØS-arbeidet i OED	5
Viktige arenaer (et utvalg).....	7
Åpenhet og informasjon.....	10

Innledning

Formålet med Olje- og energidepartementets (OED) EU-strategi er å beskrive mål, prioriteringer og oppgaver for departementets EU/EØS-arbeid. Strategien gir en generell beskrivelse av hvordan EU/EØS-arbeidet organiseres. Oppgaver knyttet til EU/EØS er en integrert del av departementets arbeid.

De konkrete sakene som OED jobber med vil variere fra år til år, og står beskrevet i det [årlige arbeidsprogrammet for EU/EØS-saker](#).

De overordnede målene med EU/EØS-arbeidet i OED er:

- ivaretagelse av norske interesser i alle faser av EØS-prosessen
- et godt og nært samarbeid med EU på energiområdet, både utenfor og innenfor rammen av EØS-avtalen,
- Sikre god koordinering av OEDs aktiviteter knyttet til EFTA og EØS,
- godt samarbeid med underliggende etater for å sikre det faglige grunnlaget i arbeidet,
- godt samarbeid med andre departementer som berøres av EUs energiregelverk,
- god informasjon og åpenhet om EU/EØS-arbeidet, og involvering av eksterne aktører.

EØS-avtalen og energi

1. januar 2019 var det 25 år siden EØS-avtalen trådte i kraft. Gjennom EØS-avtalen er Norge en del av EUs indre energimarked, og har inkorporert en lang rekke energirelaterte direktiver og forordninger knyttet til det indre markedet. Disse blir innlemmet i EØS-avtalens vedlegg IV.

EØS-avtalen gir også Norge anledning til å delta i energirelatert forskningsbasert samarbeid gjennom rammeprogrammet for forskning, Horisont Europa.

Kort om utviklingen av EUs energipolitikk

EUs energipolitikk har utviklet seg etter at EØS-avtalen trådte i kraft. Før Lisboa-traktaten har energirettsakter enten vært hjemlet i reglene for det indre marked eller for miljø. EU har etter hvert fått en omfattende politikk på dette området, og antallet initiativer er økende. EUs politikk på energiområdet har som mål å sikre en bærekraftig, konkurransedyktig og sikker energiforsyning.

I Lisboa-traktaten fra 2009 fikk EU for første gang en egen bestemmelse om energi (artikkel 194 TEUV). EUs institusjoner fikk da utvidet sin kompetanse til å utforme en felles energipolitikk for EU. Lovgivningskompetansen ble også utvidet på områdene energisparing, energieffektivisering, infrastruktur, fornybar energi og forsyningssikkerhet. En solidaritetsforpliktelse mellom EUs medlemsland ble også etablert i denne bestemmelsen.

EUs energipolitikk har siden 2009 utviklet seg gjennom mer overordnede mål, såkalte "headline targets" mot 2020 og 2030. Dette har de siste årene skjedd ved at EU har utviklet et mer omfattende klima- og energiregelverk, under overskriften EUs energiunion. Det ble vedtatt målsetninger for utslippskutt, fornybar energi og energieffektivisering frem mot 2020, og senere mot 2030. Politikken på dette området skal blant annet sørge for at EU når sine forpliktelser under Paris-avtalen. Ren energi-pakken ("Clean Energy for all Europeans ") er en viktig del av dette. I perioden 2016-2019 har Rådet og Europaparlamentet vedtatt en lang rekke nye rettsakter som en del av denne pakken. Europakommisjonen har også lagt frem en langsiktig strategi for klima- og energipolitikken frem mot 2050 som en del av oppfølgingen av Paris-avtalen.

Norge, EØS og EUs energipolitikk

Målet for EUs energipolitikk er å sikre økt konkurransevne, bærekraft og forsyningssikkerhet. Gjennom EØS-avtalen deltar Norge fullt ut i EUs indre energimarked. . Norge har store produsent- og eksportinteresser, spesielt når det gjelder olje og gass. Norsk gass står for om lag 25 prosent av EUs gassforbruk. EU dekker en stor del av sitt energibehov gjennom import. Som følge av EUs utvidelse av sitt samarbeid på energiområdet, vil imidlertid enkelte deler av energisamarbeidet falle utenfor EØS-avtalens virkeområde.

Norge har en dominerende vannkraftproduksjon, mens EU-landenes kraftproduksjon i større grad er basert på kull, gass og atomkraft. På fornybarsiden domineres

produksjonen i EU av uregulerbar vindkraft og solenergi. Fornybarandelen for EU-landene samlet er nå på 16,7 prosent, mens det tilsvarende tallet for Norge er 69,4 prosent.

Norges særlige posisjon på energiområdet stiller krav til en aktiv politikk overfor EU, der Norge også kan bidra med kunnskap om gode løsninger. Felles regler på energiområdet vil i mange tilfeller være den beste løsningen for norske aktører, men det er viktig å identifisere og benytte seg av at EØS-avtalen gir et visst handlingsrom til å ivareta viktige norske interesser der disse ikke er sammenfallende med EUs interesser.

Gjennom EØS-avtalen har Norge siden 1993 innlemmet en lang rekke rettsakter i vedlegg IV til EØS-avtalen. De viktigste rettsakter har vært knyttet til det indre energimarkedet for elektrisitet og naturgass. Flere av rettsaktene har kommet i form av såkalte lovgivningspakker, som startet opp med første energimarkedspakke fra 1996/1998, og videreutviklet med andre energimarkedspakke fra 2003 og tredje energimarkedspakke fra 2009.

Det er viktig å komme tidlig i gang med både EØS-relevansvurdering samt akseptabilitetsvurdering når nye rettsakter foreligger fra EUs side. Det er i tidlig fase og før beslutningene treffes i EU at Norge kan bidra mest. Arbeidet med å ivareta norske interesser må ta utgangspunkt i å utforme norsk posisjon, basert på et faglig solid og godt utredet grunnlag internt i Norge. Kravene i utredningsinstruksen for arbeid med EU- og EØS-saker er sentral i denne forbindelse. Norge har et godt samarbeid med EU, og blir også ansett som en viktig partner fra EUs side. Komplementært til EØS-avtalen ble det i 2002 etablert en regelmessig energipolitisk dialog med Europakommisjonen. Energdialogen innebærer blant annet årlige møter på administrativt og politisk nivå. Dette har bidratt til økt kunnskap om Norges energisituasjon på EU-siden, men også økt norsk forståelse av EUs politiske prosesser på energiområdet. Disse møtene kommer i tillegg til jevnlig møter med Europakommisjonen i EFTAs energi arbeidsgruppe, hvor også Island og Liechtenstein deltar.

Organiseringen av EU/EØS-arbeidet i OED

Arbeidet i OED skal ivareta norske interesser under utviklingen av relevant EU-regelverk i alle faser, som i hovedtrekk er følgende:

- utredningsfasen – hvor forslag til nye regler blir utarbeidet av Europakommisjonen med innspill fra aktører og interessenter,
- beslutningsfasen i EU – hvor rettsaktene blir vedtatt i EUs Råd, Europaparlament og Europakommisjonen,
- innlemmelsesfasen i EØS – hvor rettsaktene blir innlemmet i EØS-avtalen,
- gjennomføringsfasen – hvor innlemmede rettsakter blir gjennomført i norsk lov eller forskrift.

For å lykkes med dette, er det avgjørende å forstå EU som politisk beslutningssystem og hvordan arbeidet i EU har betydning for norsk energipolitikk. Vi må tidlig identifisere aktuelle saker og utviklingstrekk i EUs institusjoner.

Tidlig identifisering av viktige saker

Hvordan saker kan identifiseres og posisjoner utvikles i tidlig utredningsfase (pre-pipelinefasen) skjer på ulike måter. Eksempelvis:

- gjennom god kontakt med EUs institusjoner og bilateral kontakt med medlemslandene,
- gjennom kontakt med energiråden i Brussel og OEDs nasjonale eksperter i DG energi,
- gjennom aktiv oppfølging i aktuelle ekspertgrupper og komiteer,
- gjennom å følge med på konsultasjonsrunder fra Kommisjonen,
- gjennom høringsmøter og deltakelse i uformelle nettverk,
- gjennom EFTAs møter med Europakommisjonen,
- gjennom uformell kontakt med norske og europeiske energiaktører
- gjennom det nordiske samarbeidet under Nordisk Ministerråd.

Utforming av norske posisjoner

Det søkes å utforme norske posisjoner så tidlig som mulig. Det skjer gjennom:

- dialog mellom berørte departementer og EU-delegasjonen i Brussel,
- løpende kontakt og samarbeid med underliggende etater og energiaktører,
- løpende kontakt med myndigheter i relevante samarbeidsland,
- utforming av EØS-notater for alle viktige saker, så snart det er praktisk mulig,

- høringer med våre nasjonale relevante høringsinstanser. Dette er sentralt på alle viktige punkter i prosessen, fra tidligfasen til innlemmelse i EØS. I en og samme sak kan det være flere ulike høringer av EU-regelverket i ulike faser i EØS-arbeidet. Kontaktutvalget for EU/EØS-energisaker er viktig som høringsorgan (se nærmere beskrivelse under).

Aktiv deltakelse i EUs politikktutvikling

OED søker å delta aktivt i politikktutviklingen i EU gjennom deltakelse i alle relevante fora. Departementet jobber også bilateralt mot medlemslandene. Det er viktig å sikre konsistens i posisjonene i ulike fora og mellom ulike deler av energipolitikken, ikke minst når flere departementer er involvert. En klar prioritering av sakene er avgjørende.

I noen tilfeller utformes det skriftlige innspill (non-papers eller EFTA-posisjoner/kommentarer). Det kan også sendes inn formelle innspill i Europakommisjonens høringsrunder. Felles konferanser/seminarer med Europakommisjonen eller andre europeiske aktører kan også være hensiktsmessig. OED og DG Energi arrangerer jevnlig energikonferanser i Brussel.

Kompetanseutvikling

EØS-avtalen legger betydelige føringer på politikk- og regelverksutforming innen OEDs ansvarsområde. Arbeidet med EU/EØS-saker fordrer helhetstenking og klart definerte prioriteringer. Det stilles krav til språkferdigheter, prosessforståelse, nettverksbygging og forhandlingskompetanse hos departementets medarbeidere som deltar i møter i EU-systemet. Det jobbes kontinuerlig med å øke kompetansen om EU/EØS.

Viktige arenaer (et utvalg)

Norske arenaer:

- o **Kontaktutvalget for EU/EØS-energisaker** - hvor blant annet energi-industrien og interesseorganisasjoner deltar. Kontaktutvalget bidrar til å styrke kontakten og dialogen i Norge på energiområdet. Flere av medlemmene i Kontaktutvalget har egne representanter i Brussel, så en tett dialog med disse kan også hjelpe OED med å tidlig fange opp nye EU-initiativer.
- o **Koordineringsutvalget for EØS-saker**. Ledes av UD og samtlige departementer er representert. Behandler overordnede spørsmål knyttet til EU/EØS.
- o **Spesialutvalgene** – ivaretar behovet for samordning mellom departementene. OED er ansvarlig for Spesialutvalget for energi (SU energi), som normalt har fire møter i året. Målet er å behandle energirelaterte EØS-spørsmål på et tidligst mulig tidspunkt, og samordne arbeidet mellom departementene. EØS-notater om aktuelle rettsaker og andre viktige saker utarbeides og oppdateres jevnlig.
- o **Stortingets EØS-europautvalg**. Dette er Stortingets organ for konsultasjoner med regjeringen om aktuelle EU/EØS-spørsmål
- o **Regjeringens europautvalg**. Regjeringens europautvalg skal sikre strategisk og tidlig samordning av norske posisjoner i europaspørsmål og norske initiativer overfor EUs institusjoner og medlemsland. Utvalget ledes av utenriksministeren.

Internasjonale arenaer:

- o **Energdialogen mellom Norge og EU**: Regelmessig dialog mellom Olje- og energidepartementet og Kommisjonen. Dialogen er både på politisk nivå og høyt embetsnivå.
- o **EFTAs arbeidsgruppe for energi** (EFTA Working Group on Energy Matters): Her behandles aktuelle rettsaker som vurderes innlemmet i EØS-avtalen.
- o **Madrid Forum**: Forum hvor problemstillinger knyttet til det indre markedet for gass diskuteres.
- o **Firenze Forum**: Forum hvor problemstillinger knyttet til det indre markedet for elektrisitet diskuteres.

- o **København Forum:** Forum hvor problemstillinger knyttet til infrastruktur diskuteres
- o **Programkomiteen for Horisont 2030 – Energi**
- o **Grupper under SET-plan (Strategic Energy Technology Plan).**
- o **Zero Emissions Platform (ZEP)**, som jobber med karbonfangst og -lagring
- o **Electricity Coordination Group:** gruppe av høy-nivå-representanter som legger til rette for strategiske diskusjon mellom departementene i medlemslandene, regulatorer, ACER, Entso-e og Kommissjonen. Komplementerer de mer tekniske diskusjonene i Electricity Cross-border Committee.
- o **Grensehandelskomiteen i EU (Electricity Cross-border Committee):** Komité bestående av spesialister fra landenes departementer med ansvar for elektrisitet
- o **TEN-E (Energinfrastrukturforordningen.)** Deltakelse i kryssregionale og regionale grupper og temasamarbeid.
- o **Baltic Energi Market Integration Plan (BEMIP).**
- o **North Sea Energy Cooperation. (NSEC):** forum for samarbeid om utvikling av vindkraft til havs
- o **London Forum,** hvor sluttbrukerspørsmål diskuteres, for eksempel spørsmål om smarte strømmålere.
- o **Komiteen under energieffektiviseringsdirektivet, og flere tilhørende komitéer om energieffektivisering**
- o **Labelling Committee,** arbeidsgruppe i Europakommisjonen som jobber med energimerkeordningen.
- o **Ecodesign-direktivet.** Konsultasjonsforum og komite som drøfter gjennomføringsmekanismer under direktivet.
- o **Bygningsdirektivkomiteen.** Etablert for å følge opp implementering av bygningsdirektivet.
- o **Teknisk arbeidsgruppe for nasjonale energi- og klimaplaner.** Oppfølging av styringssystemforordningen.

- o [ACER](#) (Agency for Cooperation between European Energy Regulators): Byrå for samarbeid mellom nasjonale energiregulatorer. NVE deltar som observatør inntil tredje energimarkedspakke trer i kraft i Norge.
- o [ENTSO-E](#) (European Network for Transmission System Operators –Electricity). Statnett deltar i ENTSO-E arbeidet.
- o [ENTSO-G](#) (European Network for Transmission System Operators –Gas). Gassco deltar som observatør.
- o [Energy Community](#). OED kan delta som observatør i aktuelle styringsorganer og styringsgrupper, men er ikke medlem av Energy Community.
- o **Nordisk/baltisk ministerformøte** (NB 8), som arrangeres i forkant av EUs energiministtermøter (2-3 ganger i året). Forum til å diskutere aktuelle energipolitiske problemstillinger og til å fremme norske synspunkter.
- o [Nordisk Ministerråd](#). EU/EØS-spørsmål er et fast punkt på dagsordenen i møter på ministernivå, i embetsmannskomiteen og i arbeidsgrupper.
- o [EFTA-sekretariatet](#), [EFTAs overvåkingsorgan \(ESA\)](#) og [Financial Mechanism Office \(FMO\)](#)
- o **EU-medlemsland**: OED har jevnlig møter med kollegaer fra EU-medlemsland på ministernivå og embetsnivå. Det er etablert egne energidialoger med Storbritannia, Tyskland, Nederland og Frankrike.
- o **Andre viktige internasjonale arenaer som Det internasjonale energibyrådet (IEA), i tillegg til bilaterale relasjoner**. Det skal sikres godt samsvar mellom posisjoner i forhold til EU/EØS og synspunkter i andre fora.
- o **Norske ambassader i utlandet** benyttes i departementets EU/EØS-arbeid. Dette er også relevant i forbindelse med EØS-finansieringsordningene for å styrke bilaterale forbindelser med mottakerlandene.

Åpenhet og informasjon

Åpenhet om arbeidet med EU/EØS-sakene er viktig, og OED jobber kontinuerlig med dette. Relevant EU/EØS-regelverk diskuteres i Kontaktutvalget for EU/EØS-energisaker, og legges gjerne ut til åpen høring på [OEDs høringssider](#).

Noen nyttige kilder til mer informasjon kan være:

- [Olje- og energidepartementets sider om Norges energisamarbeid med EU](#).
- Oppdatert informasjon om aktuelle EØS-saker på energiområdet ligger på [EØS-notatbasen](#).
- [Regjeringens strategi for samarbeidet med EU 2018-2021](#).
- [Regjeringens strategi for samarbeidet med EU i 2018](#).
- De konkrete EU/EØS-sakene OED jobber med vil variere fra år til år, og står beskrevet i [det årlige arbeidsprogrammet for EU/EØS-saker](#).
- Fullstendig oversikt over energi-rettsaktene som er tatt inn i EØS-avtalen ligger på [EFTAs nettsider](#) (i annex IV).
- Oppdaterte tall om blant annet norsk gassseksport til EU finnes på nettsiden <http://www.norskpetroleum.no/>
- Oppdaterte tall om blant annet krafthandel mellom Norge og nabolandene finnes på nettsiden <https://energifaktanorge.no/>
- [Utenriksdepartementets nettsider om europapolitikk](#) og [EU-delegasjonens nyhetsbrev](#) er gode kilder for oppdatert informasjon. Det samme er nettsiden [europalov](#).